

klaard. In de wetenschappelijke bezinning is het causaliteitsprincipe van objectief verschijnsel in het zijn tot subjectieve vorm van het denkend verbanden leggen door de mens, geworden. Men volgt de werkelijkheid die zich niet meer, zodra men zich in de mikrokosmos van de natuur verdiept, geheel aan het oorzaak-gevolg houdt. Het wordt evenzeer begrijpelijk, dat men in verscheiden kringen de overwinning van het indeterminisme een feit acht ⁶⁴).

Raadselachtig is nu, dat men soms van uit het strafrecht de kwestie determinisme en indeterminisme wil laten rusten ⁶⁵), en dat er vanuit beide kampen aan eenzelfde praktisch overheidsoptreden met betrekking tot het straffen, steun wordt verleend, zoals deterministen en indeterministen ook dezelfde wettelijke bepalingen zonder bedenking hanteren. Hier staat de volstrektheid van het recht ogenschijnlijk te waggelen en wint het relativisme het pleit.

Vanwege het gepleegde onrecht wordt de dader gestraft. Nederland past straffen en maatregelen toe. Bij de straf ligt in het leed, bij de maatregel in de behandeling de voornaamste betekenis. Vrijheidsberoving en geldboete zijn de voornaamste strafmiddelen, terwijl er een veelheid van maatregelen is, die in ieder geval dikwijls met vrijheidsbeperkingen gepaard gaan. Essentieel zijn nu de vragen, krachtens welk recht en met welk doel er van overheidswege wordt gestraft, of nog samenvattender: wat is het wezen van de straf? Met opzet laat ik beide eerstgenoemde kwesties vooropgaan, omdat over straf niets te zeggen valt zonder dat over recht en doel werd gesproken. Dat wordt het duidelijkst openbaar als de in Nederland zelden toegepaste, in het burgerlijk strafrecht sedert 1870 afgeschafte doodstraf aan de orde komt. Dan blijkt de autoriteitskwestie allesbeheersend, want men stelt er zich niet langer tevreden mee dat de staat straft, maar eist rekenschap over de bevoegdheid die de staat heeft. De gerechtigdheid van de staat tot straffen is dus een beslissend gezichtspunt. Zij hangt op haar beurt weer samen met de aan de staat toegekende bestemming: de handhaving van

⁶⁴) H. M. Jeschek, *Das Menschbild unserer Zeit und die Strafrechtsreform*, Tübingen 1957, 15 e.v. Tot voorzichtigheid maant Hans Dombois, *Mensch und Strafe*, 147.

⁶⁵) G. A. van Hamel, *Inleiding tot de studie van het Nederlandsche strafrecht*. Vierde druk, Haarlem 1927, 18, verwees het vraagstuk ter oplossing naar de toekomst; H. B. Vos, *Leerboek van Nederlandsch strafrecht*. Tweede druk, Haarlem 1947, 98, wil het onderhavige probleem niet door het strafrecht laten beheersen; W. P. J. Pompe vindt, dat in zijn *Handboek van het Nederlandse strafrecht* — Zwolle 1959, 189 — een verdediging van het door hem aangehangen indeterminisme niet past. D. Hazewinkel-Suringa houdt zich met het probleem op de laatste bladzijde van haar boek bezig: *Inleiding tot de studie van het Nederlandse strafrecht*. Tweede druk, Haarlem 1956, 527 en 529.